

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Římskoprávní vlivy v domácím právním vývoji Univerzální sukcese a dluhy zůstavitele

provází Ondřej Horák

Principy dědického práva

- a) *princip zachování hodnot*
 - b) *princip přechodu na jednotlivce*
 - c) *princip pořizovací volnosti*
(zmírněný úpravou povinného dílu)
 - d) *princip rovnosti osob a věcí*
 - e) *princip univerzální sukcese*
(zmírněný dobrodiním inventáře)
- vliv římskoprávní tradice

■ Emanuel Tilsch (1866-1912)

Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací právní vědy (1905) 2

Autonomie vůle a ochrana dědiců

A) pořizovací volnost x ochrana (nepominutelných) dědiců = právo povinného dílu, falciánská kvarta

B) univerzální sukcese x ochrana dědiců = dobrodiní inventáře (výhrada soupisu)

obě zásady mají římskoprávní původ a odrážejí postavení *patris familias*

A) Univerzální sukcese

- a) pojem b) smysl c) vývoj
- 1) širší pojetí právního nástupnictví (nejen majetek),
- 2) výlučnost dědického titulu (*nemo pro parte...*),
- 3) přijetí a odmítnutí dědictví jako celku,
- 4) akrescence (přirůstání),
- 5) odkaz (singulární sukcese),
- 6) ručení za dluhy (původně solidární a neomezené, později beneficia *abstinendi, separationis, inventarii*)
- Odkaz - damnační (obligační) a vindikační (věcněprávní)

B) Dědění x odkaz

Společné?

bezúplatné nabývání majetku *mortis causa*

Rozdílné?

nástupce, univ.suk. x majetek, sing.suk.

Heres ex re certa? (k určité věci)

Nabývání?

C) *NOZ a ručení za dluhy zůstavitele*

- dědické právo vychází především z rakouského dědického práva, ve kterém „spatřuje svůj vzor a silně se se jím inspiruje“
- NOZ - neomezené ručení, resp. možnost výhrady soupisu
- „podstatné deformování zásady univerzální sukcese v éře v éře socialismu“ (Eliáš)
- Hl. inspirační zdroj: *vládní návrh OZ 1936/37*
- Emil Svoboda - referent subkomitétu pro dědické právo (návrh tiskem 1921 a 1924)

Emil Svoboda (1878-1948)

„Považoval se za socialistu
a nebyl jím.“ V. Knapp

- * Praha, studia práv Praha
- desetileté právní praxe
- profesor pražské právnické fakulty od 1921, děkan PrF UK 1929/30
- právně-filosofická orientace
- zaměření na rodinné a dědické právo
- referent subkomitétu pro dědické právo

Dědické právo. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku (1921, 2. vyd. 1924).

Univerzální sukcese a ručení za dluhy zůstavitele

- ŘP - neomezenost ručení za dluhy (*beneficium abstinenti, separationis, inventarii*)
- *beneficium inventarii - Iustinian* (konstitucí z roku 531)
- prof. Vážný: „Kdyby byli Římané pojímali zodpovědnost za dluhy jako zjev, odůvodnění nabytím majetku, jistě by došli k zodpovědnosti, obmezené do výše majetku... a kritika nemůže býti jiná, než že neobmezené ručení za dluhy není ani logickou nezbytností, ani že není vhodné nebo účelno, že naopak by se doporučovalo vymeziti zodpovědnost dědicovu za dluhy výší aktiv.“

/VÁŽNÝ, Jan. Pojem práva dědického a účelnost jeho dnešní struktury. *Právní obzor*, 1923, roč. 6, s. 97-103./

Evropská právní konvence

- automatické neomezené ručení nikde
- většina výhrada inventáře (18 zemí, např. Francie, Německo, Švýcarsko, Polsko)
- omezené ručení (11 zemí, např. Anglie, severské země a země bývalého východního bloku)
- Jaký je smysl inventáře? Je principem omezené nebo neomezené ručení?

/“Zatímco zahraniční úpravy vychází v drtivé většině z pojetí, že ... dědic přejímá celé zůstavitelovo jmění (aktiva i pasiva), u nás se provedl v roce 1950 kopernikovský obrat...” Kol. aut. *Občanské právo pro každého: pohledem nejen tvůrců NOZ*, 2. vyd., 2014, s. 317./

Domácí právní tradice

- rozchod ze staročeskou i československou tradicí (na „východě“ od roku 1918, na „západě“ od roku 1951)
- návrhy na změnu už v meziválečné éře
- rozchod ale i s česko-rakouskou právní tradicí spočívající na přirozené slušnosti (není tzv. ležící pozůstalost a dědická přihláška)

Výhrada inventáře uplatněná jen jedním z dědiců

- prof. Svoboda: „§ 807 jest velmi pochybně formulován“
- § 807 ABGB: *Jestli se z několika spoludědiců přihlásí za dědice někteří bezvýminečně, jiné však nebo i jen jeden z nich s výhradou zmíněného právního dobrodiní, jest zříditi soupis a dědickou přihlášku vzíti za základ projednávání pozůstalosti. V tomto, i ve všech případech, v kterých musí býti zřízen soupis, požívá právního dobrodiní soupisu také ten, kdo podal bezvýminečnou přihlášku, dokud mu nebyla ještě odevzdána pozůstalost.*
- § 668 OZ/37: *Byl-li na žádost některého dědice proveden soupis pozůstalosti, nemá to právních následků pro ručení dědiců, kteří se přihlásili bez výhrady. / obdobně § 1705 NOZ/*

Výhrada inventáře jen jedním z dědiců - komparace

- tradiční kodifikace posilují princip
- v *BGB* je nutné odkázat na již existující inventář (§ 2004), automaticky k tomu dochází v případě manželů žijících v majetkovém společenství (§ 2008)
- v *KC* je upravena domněnka přijetí dědictví s výhradou u dědiců, kteří se nevyjádřili (Art. 1016)
- v *CC* se výhody výhrady soupisu uplatní pro všechny dědice pouze do rozdělení pozůstalosti (Art. 792-2), soud však může na návrh dědice jeho neomezené ručení omezit, pokud se prokáže, že v době nápadu dědictví o dluzích zůstavitele nemohl vědět a jejich zaplacení by pro něj mohlo mít vážné dopady (Art. 786).

Shrnutí - přechod/ručení/odpovědnost

- odůvodňovat neomezené ručení za dluhy univerzální sukcesí je anachronismus
- nová úprava se rozchází s dlouhodobým trendem vývoje dědického práva, domácí tradicí i evropskou konvencí

Děkujeme za pozornost